

**Wojewódzki Konkurs Przedmiotowy
z języka polskiego dla uczniów szkół podstawowych
województwa kujawsko-pomorskiego**

Etap rejonowy – 7 I 2017 r.

Kod ucznia: .....

Instrukcja dla ucznia

Zanim przystąpisz do rozwiązywania testu, przeczytaj uważnie poniższą instrukcję.

1. Wpisz w wyznaczonym miejscu powyżej i na karcie odpowiedzi swój kod ustalony przez Komisję Konkursową. Nie wpisuj swojego imienia i nazwiska.
2. Przed rozpoczęciem pracy sprawdź, czy twój arkusz testowy jest kompletny. Niniejszy arkusz testowy składa się z 8 stron i zawiera 31 zadań. Karta odpowiedzi składa się z 6 stron. Jeśli zauważysz jakiegokolwiek braki lub błędy w druku, zgłoś je natychmiast Komisji Konkursowej.
3. Przeczytaj uważnie i ze zrozumieniem polecenia i wskazówki do każdego zadania.
4. Odpowiedzi zapisuj długopisem z czarnym lub niebieskim tuszem na karcie odpowiedzi.
5. Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi. W zadaniach wielokrotnego wyboru poprawne odpowiedzi zaznaczaj zgodnie z poleceniem. Odpowiedzi do zadań otwartych zapisuj w wyznaczonych miejscach.
6. Nie używaj korektora. Jeżeli pomylisz się, błędną odpowiedź otocz kółkiem i ponownie udziel odpowiedzi. Oceniane będą tylko odpowiedzi, które zostały zaznaczone lub wpisane zgodnie z poleceniem i umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym.
7. Przy każdym zadaniu podano maksymalną liczbę punktów, którą możesz uzyskać.
8. Na ostatniej stronie karty odpowiedzi znajdziesz miejsce na brudnopis. **Brudnopis nie podlega ocenie.**
9. Pracuj samodzielnie.
10. Jeżeli masz przy sobie telefon, oddaj go członkowi komisji.
11. Na wykonanie zadań masz **90 minut**.

Powodzenia!

Tekst I

Fragment

Jakże często mylimy baśnie z bajkami. Może dlatego, że słowo bajka ma tak różne znaczenia. Potocznie bajką nazywamy każdą historię nieprawdziwą, każde zmyślenie. Prosząc „opowiedz mi bajkę”, oczekujemy dziejów ołowianego żołnierzyka, Calineczki, Jasia i Małgosi czy Czerwonego Kapturka. A przecież to są baśnie.

Bajka jest czymś zupełnie innym. To krótki, wierszowany tekst, którego bohaterami są najczęściej zwierzęta. Utwór o dwóch wyraźnie zaznaczonych częściach. W pierwszej opowiada autor jakieś zdarzenie, w drugiej zaś wyciąga wniosek i podaje go czytelnikowi jako morał, który warto przemyśleć. W bajce często powtarzają się te same schematy, te same sytuacje i ci sami bohaterowie.

Owe drobne utwory, czasem zabawne, czasem smutne, wychodziły spod piór poetów od najdawniejszych czasów, pojawiają się także i dzisiaj. Tradycyjnie uważa się, że pierwszym bajkopisarzem jest niewolnik grecki, który żył w VI wieku przed naszą erą – Ezop. Na pozór człowiek prosty i niewykształcony, na dobitkę upośledzony fizycznie, a w rzeczywistości mądry, dowcipny i bystry obserwator życia, który zapędzą w kozi róg uczonych i bogatych. Wielu bajkopisarzy odnajdujemy w starożytnym Rzymie, w krajach Bliskiego i Dalekiego Wschodu, w Europie przed dwustu laty, w wieku XVIII, kiedy to poeci tacy jak Lessing w Niemczech, Kryłow w Rosji i Krasicki w Polsce nawiązali do twórczości dawnych mistrzów, także do głośnego bajkopisarza z XVII – wiecznej Francji – Lafontaine’a.

Co różni bajkopisarzy – zapytacie – dlaczego jednych nazywamy mistrzami w pisaniu bajek, innych nie? Chociaż schemat bajki jest odwieczny (na przykład o spotkaniu chytrego lisa z głupim krukiem pisali poeci w czasach starożytnych, pisał Lafontaine i Krasicki), za każdym razem mamy nieco inną historię: każdy z autorów odrobinę zmienia, coś silniej akcentuje, coś uznaje za mniej ciekawe. Każdy wreszcie mówi innym językiem zależnym od kraju i od epoki, w której żyje, od własnego talentu poetyckiego.

Zapytacie, skąd wzięły się w bajkach zwierzęta. W dużej mierze zawdzięczamy je tradycji wschodniej. W krajach orientalnych wierzono, że zwierzęta ożywają w postaciach ludzi i ludzie w postaci zwierząt. Wierzono zatem, że zwierzęta mogą się porozumiewać i że posiadają określone cechy charakteru. Zauważano ich inteligencję i dążenie do życia w grupie. Ale nawet jeśli jest w tym trochę prawdy, iż wilk jest okrutny, lis chytry, lew królewski, osioł uparty, a jagnię niewinne – to nie dajmy się wyprowadzić w pole. To nie są przecież bajki o zwierzętach, lecz o ludziach. I tak też odczytywano bajki w każdej epoce.

Nieraz pisarze kierowali je do władców, wierząc, iż pod ich wpływem zmienią swój stosunek do ludzi, którymi rządzą nie zawsze sprawiedliwie i szlachetnie. W wiekach późniejszych zmienił się czytelnik, stał się nim każdy człowiek zainteresowany niezwykłą historią i płynącym stąd morałem. Wreszcie bajki zaczęły trafiać do dzieci. I trudno dziś powiedzieć, których czytelników wolałby dawny autor. Czy dorosłych, którzy rozumieją dokładnie znaczenie wszystkich słów i myśli tekstu, wszelkie odmiany znaczeń, czy dzieci, których wyobraźnia wędruje po czarodziejskiej krainie mówiących zwierząt i dopowiada to, czego dorośli nie zauważają.

Andrzej Krzysztof Guzek, Od autora wyboru [w:] Ignacy Krasicki, Bajki, Nasza Księgarnia 1983.

Zadania do tekstu I

1. Przeczytaj plan przedstawiający zagadnienia poruszane w tekście. Dodaj brakujący punkt. Uporządkuj całość, uwzględniając dopisany przez siebie punkt planu. (0 -2p.)

	Ukazanie historii bajki.
	Potoczne znaczenie słowa bajka.
	Wskazanie adresatów bajek.
	Cechy różniące pisarzy tworzących bajki.
	Określenie cech bajki.

2. Wybierz poprawne zakończenie zdania. (0-1p.)
 Intencją autora tekstu było przede wszystkim
- A. wzruszenie czytelnika losem opisywanych w bajkach zwierząt.
  - B. zaprezentowanie autorów bajek.
  - C. przedstawienie czytelnikowi historii bajki.
  - D. dokonanie porównania bajki i baśni.
3. Dlaczego, zdaniem autora tekstu, baśń mylimy z bajką? (0-1p.)
- A. Ponieważ występują w nich podobni bohaterowie.
  - B. Znaczenie słowa bajka jest nieprecyzyjne.
  - C. Ponieważ opowiadają zmyślane historie.
  - D. Baśń jest utworem bardziej popularnym.
4. Jak powszechnie rozumiemy słowo *bajka*? Wypisz z tekstu zdanie, które to wyjaśnia. (0-1p.)
5. Wskaż informację dotyczącą Ezopa, która jest nieprawdziwa. (0-1p.)
- A. Człowiek wykształcony i mądry.
  - B. Umiał ukazać swoją przewagę nad kimś.
  - C. Nie ma dowodu na to, że pierwszy tworzył bajki.
  - D. Człowiek prosty i niewykształcony.
6. Uzupełnij tabelkę i zapisz w niej wszystkie informacje, które dotyczą historii bajki a zostały przedstawione w tekście. Jeżeli we fragmencie brakuje wzmianki na jakiś temat, oznacz to w tabeli kreską. (0-2p.)

Czas powstania	VI w. p.n.e.	starożytność	XVII w.	XVIII w.
Miejsce powstania				
Nazwisko autora				

7. Wypisz z tekstu wyraz, który jest przykładem bezpośredniego zwrotu autora tekstu do czytelnika. (0-1p.)
8. Na co powinien zwracać uwagę autor bajek, by można go było uznać, zdaniem autora tekstu, za mistrza? Udziel odpowiedzi w dwóch zdaniach. (0-2p.)

9. Dla kogo, zdaniem Andrzeja Krzysztofa Guzka, tworzono bajki? (0-1p.)
- A. Dla dzieci.
  - B. Dla dorosłych, by wskazać im ich wady.
  - C. Dla każdego człowieka, który jest miłośnikiem ciekawych historii i ich walorów edukacyjnych.
  - D. Wszystkie odpowiedzi są poprawne.

Tekst II

Ignacy Krasicki *Kruk i lis*

(z Ezopa)

Bywa często zwiedzionym,
Kto lubi być chwalonym.
Kruk miał w pysku ser ogromny;
Lis, niby skromny,
Przyszedł do niego i rzekł: «Miły bracie,
Nie mogę się nacieszyć, kiedy patrzę na cię!
Cóż to za oczy!
Ich blask aż mroczy!
Czyż można dostać
Takową postać?
A pióra jakie!
Szklniące¹, jednakie.
A jeśli nie jestem w błędzie,
Pewnie i głos śliczny będzie.»
Więc kruk w kantaty²; skoro pysk rozdziawił,
Ser wypadł, lis go porwał i kruka zostawił.

Przypisy

1. *szklniący* (daw.) — lśniący, błyszczący jak szkło.
2. *w kantaty* — zaczął śpiewać; od *kantata* (z wł.): utwór muzyczno-wokalny o charakterze uroczystym.

Zadania do tekstu II

10. Zachowanie lisa świadczy o jego (0-1p.)
- A. łatwowierności.
  - B. próżności.
  - C. przebiegłości.
  - D. szlachetności.
11. W postawie kruka skrytykowano przede wszystkim (0-1p.)
- A. przebiegłość i spryt.
  - B. próżność i bezkrytycyzm.
  - C. egoizm i lenistwo.
  - D. chciwość i podstępność.

12. Wypowiedź: *Miły bracie, Nie mogę się nacieszyć, kiedy patrzę na cię!* wyraża (0-1p.)

- A. radość.
- B. tęsknotę.
- C. nieszczerzy zachwyty.
- D. szczerą uczucie.

13. Oceń poprawność stwierdzeń zamieszczonych w tabeli. (0-1p.)

Utwór **Kruk i lis** jest bajką, ponieważ

1.	z krótkiej i zwięzłej historii wynika pouczający wniosek.
2.	bohaterowie zwierzęcy obrazują określone typy ludzkie.
3.	występujące w nim postaci są szczegółowo sportretowane.
4.	wypowiedzi postaci są zapisane w formie monologu.

Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Tylko stwierdzenie 1. jest poprawne.
- B. Tylko stwierdzenia 1. i 2. są poprawne.
- C. Tylko stwierdzenie 2. jest poprawne.
- D. Tylko stwierdzenia 3. i 4. są poprawne.

14. Zapisz własnymi słowami przesłanie utworu. (0-1p.)

15. W bajce Ignacego Krasickiego występują rymy (0-1p.)

- A. żeńskie, dokładne, parzyste.
- B. męskie, dokładne, przeplatane.
- C. męskie, niedokładne, krzyżowe.
- D. żeńskie, niedokładne, okalające.

16. Jaki środek stylistyczny dominuje w utworze? (0-1p.)

- A. Porównanie.
- B. Metafora.
- C. Powtórzenie.
- D. Personifikacja.

17. Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F, jeśli jest fałszywe. (0-5p.)

Zdania	P/F
Bajka to krótka powiastka pisana wierszem lub prozą.	
Autor i podmiot liryczny w bajkach to ta sama osoba.	
Bajka pełni funkcję wychowawczą.	
Często bohaterami bajek są zwierzęta, pod postaciami których kryją się określone typy ludzi.	
Treść bajki jest nasycona cudownością, dobro walczy ze złem.	

18. Frazeologizm *opowiadać bajki* to (0-1p.)

- A. wysławiać się płynnie, potocznie lub używać wyszukanych słów.
- B. czytać od deski do deski.
- C. domyślać się tego, co nie zostało napisane.
- D. fantazjować, opowiadać wymyślone rzeczy, nie mówić prawdy.

19. Synonimem wyrazu *bajać* **nie** jest (0-1p.)
 A. opowiadać, fantazjować.
 B. mówić z sensem.
 C. marzyć.
 D. pleść bzdury.
20. W bajkach wymienionych w regulaminie tego konkursu narratorem jest (0-1p.)
 A. uczestnik zdarzeń.
 B. uczestnik zdarzeń i obserwator.
 C. obserwator.
 D. poeta.
21. Wskaż wszystkie poprawne zakończenia zdania *Morał bajki o czapli, rybach i raku Ignacego Krasickiego* (0-1p.)
 A. wynika z całej opowieści.
 B. został sformułowany na początku utworu.
 C. stanowi puentę zamykającą historyjkę.
 D. jest przekazany w formie metafory.
22. Poniżej podane są przykłady nauk, wynikających z bajek Ignacego Krasickiego. Podaj tytuły tekstów, w których można je odnaleźć. Wykorzystaj swoją znajomość utworów, które należało przeczytać, przygotowując się do rejonowego etapu konkursu. (0-5p.)

Nauka, pouczenie	Tytuł bajki
Nie powinno się przypisywać sobie czyichś zasług.	
Pozory mogą mylić, nie należy narzekać na swoje wady, które mogą być zaletami.	
Oplaca się schlebianie ¹ gustom innych.	
Wolność jest tym, czego nie możemy utracić.	
Nie należy się kłócić, bo z kłótni zawsze wynika coś złego.	

Przypis

1. *schlebianie* - przesadne chwalenie kogoś, dla przypodobania się komuś

Tekst III

Piszę bajki dające do myślenia

Środa, 28 października 2015

Rozmowa z Michelelem Piquemalem, francuskim pisarzem i nauczycielem, autorem około dwustu książek, w tym serii „Bajki filozoficzne”, przybliżającej dzieciom i dorosłym filozofię różnych czasów i kręgów kulturowych. Wywiad ukazał się w 26. numerze kwartalnika "Ryms".

[...]

Ewa Skibińska: Pańskie książki pokazują, że z pozoru zwykłe bajki mogą zachęcać dzieci do myślenia, dedukowania, wyciągania wniosków. Jak my, dorośli, możemy motywować dzieci do filozofowania?

Michel Piquemal: Mówię często, że myślenia człowiek się uczy. Trzeba nie tylko dać dzieciom narzędzia, takie jak te książki, po to, by uczyły się filozofować, lecz także rozmawiać, prowokować je do dyskusji, wymiany myśli. To jest właśnie rola nauczycieli i rodziców – pobudzanie do filozofowania, budowania własnych sądów, nawet jeśli miałyby się wydawać sprzeczne z logiką lub odmienne od naszych. Bajki, które są w moich książkach,

nie przedstawiają prawd absolutnych. To nie są lekcje z morałem. To są historie dające do myślenia.

ES: Zgadza się, to nie są utwory zamknięte. Myślę, że „Bajki...” to ciekawa podróż po filozofii, ale też po literaturze.

MP: Zbyt często oddziela się literaturę od filozofii i zapomina się o tym, że dobra literatura zawsze jest filozoficzna. We Francji jest tendencja, by nieomal stawiać mur między literaturą a filozofią. Wykorzystywanie mitów, baśni, bajek jako narzędzi filozoficznych nie jest zbyt popularne. A ja myślę inaczej: że mity i przypowieści mogą zachęcać do refleksji filozoficznej. Stąd mój cykl bajek.

[...]

ES: Wróćmy do „Bajek filozoficznych”. Do tej pory w Polsce ukazały się trzy części, seria jest doceniana przez rodziców szukających dla swoich dzieci czegoś innego niż komiksy czy fantastyka, a także przez nauczycieli, którzy korzystają z tych książek na lekcjach. Proszę zdradzić kulisy pisania bajek: jak zbiera Pan do nich materiał literacki?

MP: Bajki zbieram od wielu, wielu lat. Mam w domu dużą bibliotekę, w której sporo miejsca zajmują mity, baśnie z całego świata. Pisząc książkę, staram się upraszczać opowieści, wydobyć z nich to, co najważniejsze, esencję, sedno. Wybieram bajki z różnych stron świata. Ważne, by były to otwarte opowieści, zachęcające do refleksji, bez zamkniętego morału. Zawsze dodaję komentarz. Po to, by dzieci nie odczytywały utworu jako prawdy objawionej. Zasiewam wątpliwości co do wymowy bajki, nie dowierzam, zadaję pytania i prowokuję dzieci do kolejnych pytań. Na tym właśnie polega filozofowanie.

ES: Napisał Pan już kolejne części „Bajek...”? Jeśli tak, to mam nadzieję, że przeczytamy je w Polsce.

MP: Czwarty tom serii to opowieści oparte na mitologii greckiej. Podczas lektury mitów zdałem sobie sprawę, że mają one duży potencjał filozoficzny, stąd pomysł przełożenia ich na bajki. Piąty tom składa się z bajek mojego autorstwa. Bohaterem tej części uczyniłem nastolatka zadającego pytania profesorowi. Profesor nigdy nie odpowiada wprost, tylko opowiada jakąś historię. Na przykład na pytanie o to, czym jest wolność – odpowiedź w postaci definicji nie pada. Chłopiec słyszy za to opowieść o wolności. Wiele wskazuje na to, że polscy czytelnicy poznają moje autorskie bajki w przyszłym roku.

Michel Piquemal był gościem Wydawnictwa Muchomor podczas 6. Warszawskich Targów Książki (14–17 maja 2015). Za tłumaczenie z języka francuskiego podczas wywiadu dziękuję panu Michałowi Radziwiłłowi.

Zadania do tekstu III

23. „Bajki filozoficzne” M. Piquemala (0-1p.)
- A. przedstawiają prawdy absolutne.
  - B. zawierają zamknięty morał.
  - C. są ciekawą podróżą po filozofii.
  - D. zasiewają wątpliwości.
24. Autorka wywiadu ceni teksty M. Piquemala. Z jakich powodów? Udziel odpowiedzi w dwóch zdaniach. (0–2p.)
25. W wywiadzie pisarz przedstawia fakty i opinie dotyczące swojej twórczości. Ustal, które sformułowania są faktem, a które opinią. Wpisz do tabeli O lub F. (0–4p.)

Sformułowanie z wywiadu	O/F
<i>To jest właśnie rola nauczycieli i rodziców(...).</i>	
<i>Bajki zbieram od wielu, wielu lat.</i>	
<i>Wybieram bajki z różnych stron świata.</i>	
<i>Podczas lektury mitów zdałem sobie sprawę, że mają one duży potencjał filozoficzny(...).</i>	

26. „Prowokować” do dyskusji, w kontekście wypowiedzi M. Piquemala, **nie** znaczy (0-1p.)
- motywować.
  - zachęcać.
  - atakować.
  - doprowadzać.
27. *Sedno, esencja* to wyrazy (0-1p.)
- pokrewne.
  - przeciwstawne.
  - bliskoznaczne.
  - wieloznaczne.
28. Wskaż, które gatunki literackie, według M. Piquemala, zachęcają odbiorcę do refleksji filozoficznej. (0-1p.)
- Mity, przypowieści.
  - Komiksy, opowiadania fantastyczne.
  - Baśnie, bajki.
  - Wszystkie powyżej.
29. Według M. Piguemala, aby powstała dobra bajka filozoficzna, należy (0-1p.)
- oddzielić literaturę od filozofii.
  - uprościć opowieść, eksponując morał.
  - dodać komentarz, zasiać wątpliwości.
  - zadawać pytania i na nie odpowiadać.
30. Objasnij własnymi słowami, jak rozumiesz słowa pisarza *We Francji jest tendencja, by nieomal stawiać mur między literaturą a filozofią*. Odpowiedz jednym zdaniem. (0-2p.)
31. Napisz opowiadanie, które będzie można zakończyć pouczeniem *Nie czyń drugiemu, co Tobie niemile*. Wzbogać swój tekst elementami opisu. Twoje wypracowanie powinno zająć co najmniej połowę przeznaczzonego na to miejsca. (0-14 p.)